

گذری بر

دستور العمل معاملات قراردادهای اختیار معامله سهام

سودابه عینعلی
مدیر مهندسی مالی و امور
بین الملل تامین سرمایه امین

آموزش
مفاهیم

۱. نکات کلیدی

سبک اعمال قراردادهای اختیار معامله سهام می تواند اعمال تا آخرین روز معاملاتی، اعمال در آخرین روز معاملاتی و اعمال در برخی از روزهای معاملاتی باشد. دامنه نوسان قیمت روزانه در مورد قیمت قرارداد اختیار معامله اعمال نمی شود (بازار جبرانی در قراردادهای اختیار معامله تشکیل نمی شود). وجه تضمین اولیه به صورت قرارداد محور تعیین و وجه تضمین لازم در انتهای روز به صورت راهبردمحور تعیین می شود. به منظور تعیین وجه تضمین لازم کارگزار، موقعیت های مشتریان وی خالص می شوند. دو حساب تحت عنوان حساب عملیاتی و حساب اعمال توسط کارگزار به اتاق پایا پای معرفی می شود.

۲. پذیرش

معیارهای پذیرش، مشابه قراردادهای آتی سهام است. در مشخصات قرارداد، باید موارد زیر درج شود:

۱۳ خسارت‌ها	۵ وجه تضمین	۱ سهم پایه
۱۴ سقف وثیقه قابل دریافت از مشتری	۶ سبک اعمال	۲ نماد معاملاتی
۱۵ نحوه درج قرارداد اختیار معامله	۷ روش تخصیص	۳ اندازه قرارداد
۱۶ نحوه اعمال	۸ حداقل تغییر قیمت	۴ فاصله قیمت اعمال
۱۷ ساعات و روزهای معاملاتی	۹ ماههای قرارداد	
۱۸ کارمزدها	۱۰ دوره معاملاتی	
۱۹ تسویه پس از اعمال	۱۱ واحد پولی قیمت	
۲۰ سقف سفارش	۱۲ سقف موقعیت‌ها	

اقدام کند.

۵- افزایش موقعیت‌های باز فروش برای کارگزاری که اخطار به افزایش وجه تضمین دریافت کرده است، پس از پرداخت وجه تضمین جبرانی یا بستن آن دسته از موقعیت‌های باز مشتریانی که تعهدات وجه تضمین آن‌ها ایفا نشده است، متناسب با اخطار به افزایش وجه تضمین امکان پذیر است.

۲- ۵: سطح مشتری

کارگزار عملیات تعیین وجه تضمین لازم را در مورد مشتریان دارای موقعیت باز به این شرح انجام می‌دهد:

پس از دریافت گزارش پایایی، وجه تضمین لازم مشتری را بر اساس ضوابط وجه تضمین محاسبه و خالص وجوه را پس از کسر کارمزدها و کسورات قانونی به حساب وی منظور می‌کند.

اگر پس از انجام عملیات فوق، موجودی وجه تضمین مشتری نزد کارگزار از حداقل وجه تضمین مشتری کمتر شود، کارگزار این موضوع را به روش تعیین شده در قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار تا پیش از آغاز جلسه معاملاتی روز بعد به اطلاع مشتری می‌رساند.

اگر مشتری تا یک ساعت پس از شروع معاملات روز بعد، وجه تضمین خود را تا وجه تضمین لازم روز معاملاتی قبل افزایش ندهد، کارگزار باید در همان روز معاملاتی، با ثبت سفارش به قیمت بازار راسا اقدام به بستن آن دسته از موقعیت‌های باز مشتری که تعهدات وجه تضمین آن ایفا نشده است، کند.

۶. اعمال قراردادهای اختیار معامله

اعمال قراردادهای اختیار معامله صرفاً در روزهای مجاز بر اساس سبک اعمال امکان پذیر است.

دارنده موقعیت باز خرید در صورت تمایل به اعمال قرارداد اختیار معامله، باید درخواست اعمال خود را به روش تعیین شده در قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار، حداکثر تا ۵ دقیقه پس از پایان

دارنده موقعیت باز خرید در صورت تمایل به اعمال قرارداد اختیار معامله، باید درخواست اعمال خود را به روش تعیین شده در قرارداد فی مابین مشتری و کارگزار، حداکثر تا ۵ دقیقه پس از پایان معاملات روزانه به کارگزار ارایه کند

صورت از قیمت تئوریک استفاده کند.

۵. تسویه و پایایی قراردادهای اختیار معامله

۱- ۵: سطح کارگزار

تسویه و پایایی قراردادهای اختیار معامله پس از پایان معاملات روزانه به این شرح انجام می‌شود:

الف- معاملات کارگزار بر اساس ارزش معاملاتی قراردادهای اختیار معامله و با احتساب کارمزدهای مربوطه و کسورات قانونی تسویه می‌شود. بر این اساس، خالص بستانکاری یا بدهکاری کارگزار محاسبه و به حساب وی منظور می‌شود.

ب- اتاق پایایی بر اساس ضوابط وجه تضمین، وجه تضمین لازم کارگزار را محاسبه می‌کند.

ج- اگر موجودی حساب عملیاتی کارگزار از حداقل وجه تضمین کمتر شود، اتاق پایایی اخطار به افزایش وجه تضمین را حداکثر تا پایان همان روز معاملاتی به کارگزار ارسال می‌کند.

د- کارگزار پس از دریافت اخطار به افزایش وجه تضمین باید تا قبل از پایان جلسه معاملاتی روز کاری بعد، وجه تضمین جبرانی را پرداخت کند یا نسبت به بستن موقعیت‌های باز فروش مشتریان که تعهدات وجه تضمین آن ایفا نشده است، بر اساس ضوابط این دستورالعمل

۳. وجه تضمین اولیه، لازم و حداقل وجه تضمین

وجه تضمین اولیه، میزان وجه تضمین مورد نیاز پیش از ثبت سفارش فروش است که به صورت قرارداد محور تعیین می‌شود. وجه تضمین لازم، وجه تضمین مورد نیاز است که در انتهای هر روز معاملاتی بر اساس سبد موقعیت خالص کارگزار یا سبد موقعیت مشتری، به صورت راهبردمحور تعیین می‌شود.

حداقل وجه تضمین، نسبتی از وجه تضمین لازم است که اگر موجودی حساب عملیاتی کارگزار کمتر از آن شود، منجر به صدور اخطار به افزایش وجه تضمین می‌شود.

۴. قیمت پایانی

بورس قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله هر نماد معاملاتی را حداکثر یک ساعت پس از پایان معاملات روزانه بر اساس رویه زیر محاسبه و اعلام می‌کند: الف اگر قرارداد اختیار معامله‌ای در یک روز معاملاتی معامله شود، قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله، میانگین وزنی قیمت معاملات انجام شده طی آن روز معاملاتی است.

ب اگر قرارداد اختیار معامله‌ای در یک روز معاملاتی معامله نشود، قیمت پایانی روز معاملاتی قبل به عنوان قیمت پایانی در نظر گرفته می‌شود.

از آن جا که یکی از اجزای وجه تضمین لازم به روش راهبردمحور، قیمت پایانی اختیار معامله است، اگر قرارداد اختیار معامله‌ای طی یک روز معاملاتی معامله نشود و تغییر قیمت سهم پایه نسبت به آخرین روز معامله بر روی قرارداد اختیار معامله بیش از ۱۰ درصد باشد، اتاق پایایی می‌تواند در صورتی که هر دو سفارش خرید و فروش در سامانه معاملاتی ثبت شود، از میانگین قیمت بهترین سفارش خرید و فروش ثبت شده در سامانه معاملاتی در پایان معاملات آن روز به جای قیمت پایانی قرارداد اختیار معامله استفاده و در غیر این

معاملات روزانه به کارگزار ارایه کند. پذیرش در خواست اعمال قرارداد اختیار معامله خرید، مستلزم تامین ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله توسط دارنده موقعیت باز خرید و پذیرش در خواست اعمال قرارداد اختیار معامله فروش، مستلزم وجود سهم پایه به تعداد اندازه قرارداد در کد مالکیت دارنده موقعیت باز خرید است. امکان اعمال قرارداد اختیار معامله به میزان کسری از اندازه قرارداد وجود ندارد. اگر پس از ارایه درخواست اعمال، امکان اعمال تعدادی از قراردادهای یک مشتری وجود داشته باشد، اعمال براساس همان تعداد قرارداد انجام می شود. کارگزار باید حداکثر تا ۱۵ دقیقه پس از پایان معاملات روزانه، در خواست های اعمال را به اتاق پایاپای ارایه کند. اعلام کارگزار مبنای تخصیص وجوه موجود در حساب اعمال کارگزار به تفکیک مشتری است.

اتفاق پایاپای پس از پایان مهلت ارایه درخواست های اعمال توسط کارگزار، اقدامات زیر را انجام می دهد:

الف - تطبیق تعداد موقعیت های درخواست شده برای اعمال با موقعیت های باز خرید مشتری در هر نماد معاملاتی.

ب - بررسی کفایت موجودی حساب اعمال کارگزار بابت قراردادهای اختیار معامله خرید اعمال شده.

ج - بررسی کفایت سهم پایه موجود در کد مالکیت دارنده موقعیت باز خرید بابت قراردادهای اختیار معامله فروش اعمال شده.

د - پس از انجام بررسی های بندهای الف، ب و ج، دارندگان موقعیت باز خریدی که امکان اجرای درخواست اعمال آنها وجود دارد، مشخص می شوند و صرفاً در مورد این اشخاص، به روش تخصیص ذکر شده در مشخصات قرارداد، دارندگان موقعیت باز فروش مقابل آنها تعیین می شوند.

ه - اتاق پایاپای فهرست آن دسته از موقعیت های باز فروش کارگزاران به

تفکیک مشتری که باید به تعهدات خود عمل کنند و میزان تعهدات را تا یک ساعت پس از پایان معاملات روزانه به اطلاع کارگزار می رساند.

اگر درخواست اعمال ارایه شده توسط کارگزار به دلیل عدم وجود شرایط موضوع بندهای الف، ب و ج اجرا نشود، به رغم عدم اجرای درخواست اعمال، کارگزار مکلف به پرداخت کارمزدهای اعمال است.

و - کارگزار باید حداکثر تا یک ساعت و نیم پس از پایان معاملات روزانه به روش تعیین شده در قرارداد، فی مابین مشتری و کارگزار، تعهدات مربوط به اعمال دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص نیافته را به اطلاع ایشان برساند.

ز - دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص یافته در مورد قرارداد اختیار معامله فروش تا دو ساعت پس از پایان معاملات روزانه فرصت دارند وجهی معادل ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله را نزد کارگزار تامین کنند.

ح - کارگزار باید حداکثر تا دو ساعت و نیم پس از پایان معاملات روزانه، فهرست دارندگان موقعیت باز فروش را که ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله را تامین کرده اند، به اطلاع اتاق پایاپای برساند و

وجوه لازم برای اعمال قراردادهای اختیار معامله را در حساب اعمال خود تامین کند. **ط -** قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته قابل اعمال، شامل موارد زیر است:

۱. موقعیت های باز فروش قراردادهای اختیار معامله فروش که براساس فهرست اعلامی کارگزار به اتاق پایاپای، ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله را تامین کرده اند؛

۲. موقعیت های باز فروش قرارداد اختیار معامله خرید که براساس بررسی اتاق پایاپای، سهم پایه در کد مالکیت آنها در شرکت سپرده گذاری موجود است.

ی - اتفاق پایاپای تا پایان روز اعمال، قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته قابل اعمال را تسویه فیزیکی می کند. شرکت سپرده گذاری بر این اساس، سهم پایه موضوع قرارداد اختیار معامله را حسب نوع قرارداد اختیار معامله (خرید یا فروش) به کد مالکیت دارنده موقعیت باز خرید یا فروش منتقل و وجه آن را به حساب طرف مقابل منظور می کند.

ک - قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته غیر قابل اعمال تسویه نقدی می شود و کارگزار متناسب با موقعیت های

خریدی که امکان اجرای درخواست اعمال آن ها وجود دارد، مشخص می شوند.

تامین وجه توسط دارندگان موقعیت های باز فروش در قراردادهای اختیار معامله فروش تا دو ساعت و نیم پس از پایان معاملات روزانه

دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص یافته در مورد قرارداد اختیار معامله فروش، تا ۲ ساعت پس از پایان معاملات روزانه فرصت دارند وجهی معادل ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله را نزد کارگزار تامین کنند.

۵- کارگزار باید حداکثر تا دو ساعت و نیم پس از پایان معاملات روزانه، فهرست دارندگان موقعیت باز فروش را که ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله را تامین کرده اند، به اطلاع اتاق پایاپای برساند و وجوه لازم برای اعمال قراردادهای اختیار معامله را در حساب اعمال خود تامین کند.

دارندگان موقعیت باز فروش تخصیص یافته در مورد قرارداد اختیار معامله فروش، تا ۲ ساعت پس از پایان معاملات روزانه فرصت دارند وجهی معادل ارزش اعمال قرارداد اختیار معامله را نزد کارگزار تامین کنند

معامله خرید اعمال شده.
ج- بررسی کفایت سهم پایه موجود در کد مالکیت دارنده موقعیت باز خرید بابت قراردادهای اختیار معامله فروش اعمال شده.
د- پس از انجام بررسی های بندهای الف، ب و ج، دارندگان موقعیت باز

باز فروش مشتریان خود که تسویه نقدی شده است، مشمول خسارت های مقرر در مشخصات قرارداد می شود. اعمال قرارداد اختیار معامله در زمان توقف نماد معاملاتی آن امکان پذیر نیست. صرفاً قرارداد اختیار معامله ای که تا پایان دوره معاملاتی متوقف باشد، در آخرین روز معاملاتی می تواند اعمال شود که در این صورت قرارداد اختیار معامله براساس آخرین قیمت پایانی سهم پایه در بازار نقدی، تسویه نقدی می شود.

فرآیند اعمال

انجام فرآیند تخصیص توسط اتاق پایاپای حداکثر تا یک ساعت پس از پایان معاملات روزانه صرفاً در مورد اشخاص بند د، به روش تخصیص ذکر شده در مشخصات قرارداد، دارندگان موقعیت باز فروش مقابل تعیین می شود. اتاق پایاپای فهرست آن دسته از موقعیت های باز فروش کارگزاران به تفکیک مشتری که باید به تعهدات خود عمل کنند و میزان تعهدات را به اطلاع کارگزار می رساند.

انجام فرآیند تسویه فیزیکی یا نقدی توسط اتاق پایاپای تا پایان روز اعمال

اتاق پایاپای تا پایان روز اعمال، قراردادهای اختیار معامله تخصیص یافته قابل اعمال را تسویه فیزیکی می کند. شرکت سپرده گذاری بر این اساس، سهم پایه موضوع قرارداد اختیار معامله را بر حسب نوع قرارداد اختیار معامله (خرید یا فروش) به کد مالکیت دارنده موقعیت باز خرید یا فروش منتقل و وجه آن را به حساب طرف دیگر منظور می کند.

بررسی اعتبار اعمال توسط اتاق پایاپای

الف- تطبیق تعداد موقعیت های درخواست شده برای اعمال با موقعیت های باز خرید مشتری در هر نماد معاملاتی.
ب- بررسی کفایت موجودی حساب اعمال کارگزار بابت قراردادهای اختیار

